

ศึกษาวิเคราะห์สาเหตุการเด็จจากผู้ของเจ้าชายสิทธัตถะ¹
AN ANALYTICAL STUDY OF THE REASONS FOR RENUNCIATION OF
PRINCE SIDDHATTHA

Received : November 20, 2018

Revised : December 13, 2018

Accepted : December 30, 2018

วิไล สุริยาแสงเพ็ชร์

Wilai Suriyasangpetch DDS

พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิกร

Phramaha Somboon Vuddhikaro

อรชร ไกรจักร

Orachorn Krichackea

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาเรื่องการบวชในยุคพุทธกาลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเรตวาท 2) เพื่อศึกษาทัศนะว่าด้วยสาเหตุการเด็จจากผู้ของเจ้าชายสิทธัตถะ ณ จากการตีความของนักวิชาการและเอกสารที่เกี่ยวข้อง 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สาเหตุการเด็จจากผู้ของเจ้าชายสิทธัตถะ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 10 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า นักประชญาติทางพระพุทธศาสนาแสดงทัศนะเรื่องเจ้าชายสิทธัตถะเด็จจากผู้ของเจ้าชายสิทธัตถะที่น่าจะเป็นไปได้คือ การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ ต้องการแสวงหาหนทางพันทุกข์หลังจากเห็นเทวทูตทั้ง 4 การมองเห็นความไม่เจริญยั่งยืนในการสุข และค่านิยมการบวชเพื่อแสวงหาโมกษะของชาวยมพุทธในยุคพุทธกาล

คำสำคัญ: ผู้ของเจ้าชายสิทธัตถะ, พระพุทธศาสนา, วิจัยทางประวัติศาสตร์

Abstract

This thesis has three objectives: 1) to study the ordination of the Buddha's period in Theravada Buddhist scriptures, 2) to study the scholars' interpretative views concerning Prince Siddhattha's giving up the world and related academic works, and 3) to analyze the Prince Siddhattha's causes of giving up the world. This is a qualitative research done by mixed methods, documentary research and in-depth interview of 10 Buddhist scholars. In this research, the content analysis was used to collect by the research.

The research found that many Buddhist scholars gave two contrastive viewpoints: 1) the Prince Siddhattha would like to find out the way leading to the cessation of suffering, on the other hand, due to his political pressure in the Sākaya parliament, according to the analysis of Tipitaka, commentaries and Buddhist scholars's viewpoints, human beings' real need in search for the end of suffering and value of ordination, it clearly showed that the cultivation of perfections leading to become the Buddha in the past life whereby the cessation of suffering could be made as the Prince Siddhattha's chief caused giving up the world including the four passing sights, the insight of vicissitude in sensual pleasure and value in search of Moksha in the Buddha's period.

Keywords: Ordination, Renunciation, Siddhattha

1. บทนำ

บรรดานักวิชาการในแต่ละยุคสมัยหลังพุทธกาลเป็นต้นมา มีการตีความพระสูตรในพระไตรปิฎก แสดงทัศนะเรื่องราวของสาเหตุการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะแตกต่างกัน Orrรถ กذاจาจารย์อธิบายว่า พระองค์ทรงเสด็จออกจากพระนครกรุงบิลพัสดุ์เวลากลางคืนโดยลำพัง มีเพียงนายฉันนะผู้ติดตามและม้ากัณฐรักษ์เท่านั้น แต่ในพระไตรปิฎก มีขั้นตอนนิภัย (ที่.ส.9/332/128) มี “ข้อความสำคัญ” ที่กล่าวถึงการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ ดังนี้ “ภิกษุหิ้งหlays ในกาลต่อมา เรายังหนุ่มแน่น แข็งแรง มีพระเกศาดำสนิท อยู่ในปฐมวัย เมื่อพระราชนารดาและพระราชนิรบุคคลไม่ประณณจะให้พนวช มีพระพักตร์นองด้วยน้ำพระเนตรทรงกันแสงอยู่ จึงโกรกมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสดร เสด็จออกจากพระราชนิรบุคคลไปพนวชเป็นบรรพชิต” ทำให้นักวิชาการได้แสดงทัศนะที่แตกต่างจากอรรถกถา จารย์ คือ เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกพนวชต่อหน้าพระบิดา พระมารดา ในช่วงเวลากลางวัน มีสาเหตุจากแรงผลักดันทางการเมือง เรื่อง “ศึกชิงน้ำ” หรืออาจเป็น “แผนการกู้อิสรภาพของเจ้าชายสิทธัตถะ” เพราะความทرنนในศักดิ์ศรีของชามองโกล

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาชิรญาณโวรส แสดงทัศนะเรื่องสาเหตุการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะในหนังสือชื่อ พุทธประวัติ เล่มที่ 1 ทรงตั้งข้อสังสัยอีกทั้งยังไม่แน่ใจว่า เจ้าชายสิทธัตถะออกพนวชหรือออกมหาภิเนษกรรมในช่วงเวลาใด ทั้งยังได้วิจารณ์ความไม่สมเหตุสมผล ในเชิงตรรกะของข้อความบางแห่งในพุทธประวัติด้วย เหตุการณ์วันที่เสด็จออกพนวช มีเนื้อหาในคัมภีร์ อรรถกถาบวกว่าทรงเสด็จหนีออกพนวชตอนกลางคืน ส่วนเนื้อหาในพระไตรปิฎก มีขั้นตอนนิภัยบวกว่า เสด็จออกชั่งหน้าในขณะมารดาบิดานั่งตานองหน้าอยู่ (จำงค์ ทองประเสริฐ, 2547:13) เรื่องราวที่ว่า เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวชด้วยเหตุผลทางการเมือง มีผู้ที่ตั้งข้อสังเกตในเรื่องนี้หลายท่าน ดังนี้ ดร.บี.อาร์.อัมเบดкар (Dr.B.R. Ambedkar) ในหนังสือชื่อ พระพุทธเจ้ากับคำสอนของพระองค์ (The Buddha and His Dhamma) (B.R. Ambedkar 1957:39) และ ศาสตราจารย์พิเศษเสรียร พันธ รังษี ได้แสดงทัศนะไว้ในหนังสือพุทธประวัติมหาทาน (พุทธประวัติฉบับคัมพุชใหม่) นอกจากนี้ ศาสตราจารย์เสรียรพงษ์ วรรณปก ได้แสดงทัศนะว่า “เจ้าชายสิทธัตถะ มิได้เสด็จหนีออกบวชเวลากลางคืน ทรงเสด็จออกบวชเพราะแรงผลักดันทางการเมือง” ในมติชน (เสรียรพงษ์ วรรณปก : ออนไลน์)

การตีความพระพุทธประวัติที่แตกต่างกันไป ทำให้ผู้สนใจใน “พระพุทธประวัติ” เกิดการสับสนในการทำความเข้าใจเรื่อง สาเหตุการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ ที่มีหลักฐานอยู่ในพระไตรปิฎก ซึ่งนักวิชาการยอมรับว่าเป็นข้อมูลปฐมภูมิหรือเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด จากลายเป็นเรื่องที่ไม่น่าสนใจ หาข้อตัดสินไม่ได้ จน “พระพุทธประวัติ” ด้อยคุณค่าที่จะสืบทอดให้เยาวชนรุ่นหลังได้ ศึกษาต่อไปในอนาคตได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องสาเหตุการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ เพื่อทรงคุณค่าพุทธประวัติของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ยั่งนานสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาเรื่องการบצחในยุคพุทธกาลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา theravat
- 2.2 เพื่อศึกษาทัศนะว่าด้วยสาเหตุการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ จากการตีความของนักวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 3.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สาเหตุการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาพุทธประวัติจากพระสูตร หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพระพุทธเจ้า การตีความ สาเหตุและช่วงเวลาการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.2 ขอบเขตด้านเอกสาร

ผู้วิจัยจะศึกษาจากเอกสาร ดังนี้ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา theravat คือพระไตรปิฎก อรรถกถา และ ศึกษาพุทธประวัติ จากตำรา หนังสือ บทความ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

4.1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมทั้งอรรถกถา จากเอกสารตำราทางพระพุทธศาสนา theravat ข้อมูล บทความ เอกสารที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏอยู่ในวารสาร หนังสือและสื่อออนไลน์ในอินเตอร์เน็ต

4.2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) ตีความ (Interpretation) ตามแนวหลักการ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ แล้วนำมาเปรียบเทียบ (Comparative) ความสอดคล้อง สนับสนุนหรือแตกต่างกัน

4.3) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาจำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วยรายนาม ดังนี้ 1. พระมหาโพธิรังษาการย์ (ทองดี สุรเตโช) ราชบัณฑิต 2. พระเทพปฏิภานวที (สุนทร ญาณสุนثر) 3. พระราษฎร์ติกวี, ศ.ดร. (สมจินต์ สมมาปุญญ) 4. พระเมธาวินัย รส, ผศ.ดร. (สุเทพ ปสิริโก) 5. พระมหาบูรณะ ชาตเมธี, ดร. 6. พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย, ดร. 7. ศาสตราจารย์พิเศษ จำนวน 7 ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต 8. ศาสตราจารย์ ดร.สมการ พรมหา 9. ศาสตราจารย์ ดร.วชระ งามจิตรเจริญ 10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยโท ดร.บรรจุบ บรรณรุ่ง

4.4) นำแนวคิด ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา มาประมวลผลร่วมกับเอกสารข้อมูลทั้งหมด สรุปผลการวิเคราะห์อย่างสมบูรณ์

5. ผลการวิจัย

5.1 การศึกษาจากการค้นคว้า การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าของผู้ที่ประณานเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เทวทูตทั้ง 4 ที่น้อมนำจิตใจให้ผู้ประณานเป็นพระพุทธเจ้าทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งค่านิยมการบวชในยุคพุทธกาลในยุคพุทธกาล พบว่า ชาวชมพุทธวีปมีค่านิยมทางสังคมในการสละเรื่องของการบวชเพื่อแสดงความจริงสูงสุดหรือปรมาจารย์ บรรลุโภกษา

5.2 ทัศนะว่าด้วยสาเหตุที่ทำให้เจ้าชายสิทธิรัตถะเสด็จออกพนวชของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา แตกต่างกันออกเป็น 2 สาเหตุหลัก คือ 1) ต้องการแสดงทางพันทุกข์ และ 2) จากแรงผลักดันทางการเมืองภายในศากยวงศ์ จากเรื่อง “ศึกชิงน้ำ” ที่แพ้ให้ในสภากาญจน์ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ทัศนะว่าด้วยช่วงเวลาที่ทำให้เจ้าชายสิทธิรัตถะเสด็จออกพนวชนั้น พระอาจารย์ผู้รุจนาบาลีและอรรถกถา แสดงนัยแตกต่างกัน 2 ประการคือ 1) พระอาจารย์ผู้รุจนาบาลีข่มนิกาย เจ้าชายสิทธิรัตถะเสด็จออกพนวชต่อหนอกกลางวัน ไม่ได้เสด็จหนีออกพนวช แต่เสด็จออกพนวชซึ่งหน้าในขณะที่ พระราชบุตรและพระประยูรญาติ ไม่ยอม และเคร้าโศกเสียใจ 2) พระอาจารย์ผู้รุจนาอรรถกถา แสดงความตามนัย มหาปทานสูตร เสด็จหนีออกในกลางคืน ทรงม้ากัณฐะ มีนาัยฉันนะตามเสด็จ ถึงฝั่งแม่น้ำโโนมา แล้วทรงตัดพระมาลีด้วยพระชรัค อดิชฐานเพศบรรพชิต ณ ที่นั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 10 ท่าน พบว่า 9 ท่าน ได้แสดงทัศนะในเรื่องนี้ว่า สาเหตุหลักของการเสด็จออกพนวช คือการบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติอันยาวนาน ของเจ้าชายสิทธิรัตถะได้เต็มเปี่ยมบริบูรณ์ ทำให้เมื่อเห็นเทวทูตทั้ง 4 แล้วเกิดแรงบันดาลใจ ในการเสด็จออกพนวช

5.3 สาเหตุหลักของการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธิรัตถะที่น่าจะเป็นไปได้ คือ 1) การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ 2) ต้องการแสดงทางพันทุกข์หลังจากเห็นเทวทูตทั้ง 4 3) การมองเห็นความไม่จีรังยั่งยืนในการสุข และ 4) ค่านิยมการแสดงทางไม่ภักดีในยุคพุทธกาล

1. การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ

การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าจะต้องมีความตั้งใจเดิม ทำให้เกิดความตั้งใจอย่างแรงกล้าในปัจจุบัน หลังจากที่เห็น เทวทูตทั้ง 4 ทำให้เจ้าชายสิทธิรัตถะตั้งใจที่จะเสด็จออกมหาภิเนษกรรมณ

วัยของพระองค์เป็นวัยที่คุณทั่วไปยังหมกมุ่นอยู่ในความสุข ทรงตระสูรชوبด้วยพระองค์เอง มีเด็มไครเป็นครูของพระองค์ และประภาศความเป็น “พุทธะ” ในสมัยพุทธกาล ประภาศคำสอนเรื่องทางสายกลางหรือมัชณิมา ปฏิปิทา ซึ่งแตกต่างจากคำสอนในสมัยนั้น ที่สอนเรื่องหนทางสุดโต่ง 2 สาย อีกทั้งเรื่องการไม่แบ่งชนชั้น วรรณะ ในหมู่สังฆ การสอนเรื่องศีล ให้ มนุษย์ไม่ฆ่าสัตว์เพื่อบุชชาตย เป็นต้น นับเป็นความท้าทายอย่างใหญ่หลวงกับ นักบวชเจ้าลัทธิต่างๆ ที่มีอยู่มากมายในสมัยนั้น เรียกว่า เป็นการประภาศความเชื่อที่ขัดกับความเชื่อดิเมอย่างรุนแรง พระองค์สร้างบารมี ครบถ้วนบริบูรณ์ทั้ง 30 ทัศ พระชาติที่เป็นพระเมตย์ ใน เตมิยชาดก (ข.ช. 28 /1-3/183) พระชาติมิแรกในทศชาติชาดก ก่อนที่จะมาตั้งเป็นสมเด็จพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านานมาว่า พระโคดม พระองค์ทรงบำเพ็ญเนกขัมม บารมี หมายถึงการออกบวชหรือออกจากภาระ ชาดกนี้กล่าวถึงพระเมตย์กุมา ทำอุบัยเพื่อไม่ต้องการครองราชย์ เพราะจะต้องทำบapaท้ายภาระการเนื่องจาก พระเมตย์เป็นผู้มีบุญจึงรำลึกชาติได้และทรง

ทราบว่าในชาติก่อนได้เคยเป็นพระราชองค์เมืองและได้ตัดสินโทษผู้ร้ายอย่างเดียวกันนี้ พระองค์ได้เสวยราชสมบัติในการลั่น 20 ปีแล้ว ต้องทรงให้ม้อยในราก 80000 ปี ได้รับความทุกข์ทรมานเป็นอันมาก พระเตเมี่ยทรงมีความหวาดกลัวอย่างยิ่ง สร้างทำเป็นใบงอยเบลี่ย พระราชบูรณะกับพระมหาณที่ปรึกษาตกลงให้นำราชกุลมาไว้ สารถีขับรถพระราชกุลมาออกไปนอกราช เพื่อฝังพระเตเมี่ย จากนั้นพระเตเมี่ยเปิดความลับว่าที่จริงต้องการออกผนวช ไม่ต้องการขึ้นครองราชย์ สารถีเลื่อมใสขอว่าด้วยแต่ไปทูลถวายให้พระราชทานทราบก่อน พระชนกพระชนนีและข้าราชการจึงพาภันออกบวชตาม

2. ต้องการแสวงหาหนทางพัฒนา หลังจากเห็นเทวทูตทั้ง 4

ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 33 ขุทกนิกาย อปทาน คัมภีร์พุทธวงศ์ซึ่งเป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าในอดีต 24 พระองค์ และโโคตมพุทธเจ้าหรือพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร พบว่า ทุกๆ พระองค์เห็นเทวทูตทั้ง 4 แล้วจึงแสดงถึงจิตออกผนวช แสดงถึง การเห็นสิ่งที่เป็นทุกข์ทำให้สุกคิดได้ในปัจจุบันว่า ต้องการแสวงหาหนทางหลุดพ้นจากทุกข์จึงแสดงถึงจิตออกผนวช ผลจากการแสวงหาคำตอบนั้นพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้ในรัมมจักกปวัตตนสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรบทแรกในพระพุทธศาสนา ในกัณฐกิมานสูตร มีข้อความบันทึกไว้อย่างชัดเจนว่า เจ้าชายสิทธัตถะแสดงถึงจิตออกผนวช พร้อมกับนายฉันนะและม้ากัณฐะเพื่อแสวงหาหนทางหลุดพ้นจากทุกข์ และไม่ว่าจะแสดงถึงจิตออกผนวช ด้วยพาหนะอะไร พระองค์ก็จะตรัสรู้ที่ได้ต้นไม้ ต้นไม้ที่พระองค์ตรัสรู้จะเรียกว่า “ต้นโพธิ์” เมื่อนอกัน

3. การมองเห็นความไม่จริงยังยืนในกามสุข

เจ้าชายสิทธัตถะต้องการออกจากการในปัพพัชชาสูตร ในพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่าการแสดงถึงจิตออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ เพราะต้องการออกจากการ (ข.ส.25/426/597) ที่พระอานันท์ยกความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าชายสิทธัตถะที่เพิ่งออกผนวช แสดงถึงเที่ยวบินนาทีอยู่ในพระนครราชคฤห์กับพระเจ้าพิมพิสาร แสดงถึง ความตั้งพระทัยอย่างแน่แน่ของเจ้าชายสิทธัตถะในการแสดงถึงจิตออกจากการพระราชวังกรุงกิลพัสดุว่า ทรงมีเหตุผลส่วนตัวที่จะแสวงหาหนทางพัฒนา คือ ต้องการออกจากการและไม่อัลัยavaran ในราชสมบัติ พระองค์ยอมกระทำทุกริริยา ตามค่านิยมที่มีในสมัยพุทธกาล เป็นการทรงมาตตอย่างที่เรียกว่าหาบคุคลทำได้แบบนี้ยกยิ่งนัก เกือบสิ้นพระชนม์เลยที่เดียว หากพระองค์แสดงถึงออกจากการกรุงกิลพัสดุเพื่อเรื่องอื่นๆ เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องเห็นอย่างมากกับการสั่งสอนข่าวโลกพุทธกิจ 45 พระชา และพุทธกิจประจำวัน ที่พระพุทธเจ้าได้เมตตาสอนสรรพสัตว์ทั้งหลายเพื่อตั้งพระพุทธศาสนาในแผ่นดินที่มีความเชื่อที่แตกต่างออกไปจากที่พระองค์ทรงตรัสรู้นั้น

4. ค่านิยมการแสวงหาโมกษะในยุคพุทธกาล

พระพุทธประวัติ หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะประสุตได้ 5 วัน พระเจ้าสุทโธทนา เชิญพระมหาณท์ผู้เชี่ยวชาญในไตรเวทย์ พระมหาณท์ทั้ง 8 มาทำนาย ความเป็น “พระเจ้าจักรพรรดิ” หากเจ้าชายสิทธัตถะอยู่ครองเรือนและหากแสดงถึงจิตออกผนวชก็จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอน แสดงว่าคนในยุคพุทธกาล มีค่านิยมที่ให้ความสำคัญในเรื่องการเป็น “นักบวช จึงทำให้พระมหาณท์กล้าที่จะทำนายลักษณะเจ้าชายองค์น้อยว่า หากครองราชสมบัติก็จะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ หากเป็นนักบวชก็จะเป็นพระพุทธเจ้า เพราะเป้าหมายการบวชของชาวพุทธเป็นหลักฐานเดียว公然 คือการแสวงหาโมกษะ หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ได้กลับคืนสู่พระเจ้าสูงสุดคือจากอัตมันยอยๆ กลับคืนสู่ปramaตมัน ศาสนาพระมหาณท์-อินดู

เชื่อว่าปรมาตมันกับพระมันเป็นสิ่งเดียวกัน มีฐานะเป็นวิญญาณดังเดิมหรือความจริงสูงสุดของโลกและสรรพสิ่งในโลก เพราะ สรรพสิ่งมาจากปรมาตมันหรือพระมันเป็นศูนย์รวมแห่งวิญญาณทั้งปวง

สาเหตุหลักที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ ที่จะเป็นสาเหตุของการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ คือการเสด็จออกพนวชเนื่องจากแรงผลักดันทางการเมืองของสภากาภิวงศ์ เรื่องการระงับความทะเลาะของหมู่พระภูมิ มีปราภกภูมิในพระไตรปิฎกเล่มที่ 25 สุขวรค ญาติกลஹุปสมนวตตุ พระผู้มีพระภาค ตรัสรพรชาဏานี้แก่พระภูมิฝ่ายศากยและโกลิยะที่ทะเลกัน เพราะแย่งน้ำทำนาใน บุทกนิกาย ปรัมัตโขติกา สูตตนิบาตอรรถกถา เรื่องราวของศึกชิงน้ำในแม่น้ำโรหิณีระหว่างกรุงกบลพัสดุและกรุงเทเวท พระศาสดามีประทับอยู่ในแคว้นของชาวสักกะทรงปรารภหมู่พระภูมิพระภูมิ เพื่อระงับความทะเลาะ จึงตรัสรพรชาဏานี้ว่า “สุสุข วต” เป็นต้น ความวิวัฒน์เกิด เพราะแย่งน้ำในอรรถกถา (ข.ร.อ. 2 /241-244) เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะออกพนวชและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วไม่ใช่ก่อนตรัสรู้ หนังสือชื่อ พระพุทธเจ้าและคำสอนของพระองค์ (the Buddha and his Dhamma) โดย ดร.บี. อาร์. อัมเบ็ดкар (Dr.B. R. Ambedkar) เนื้อหาบางตอนได้เขียนว่าการที่สภาราชวงศ์แห่งกบลพัสดุมีมิติทำทรงครม แต่เจ้าชายสิทธัตถะไม่เห็นด้วยและคัดค้านการทำทรงครม พระองค์ยังประกาศอย่างเด็ดเดี่ยวอีกว่า จะไม่เข้าร่วมรบในทรงครมนี้ จนเป็นเหตุให้เกิดความไม่พอใจต่อสภาราชวงศ์ และยังเป็นการทำผิดกฎหมายของศากยสภานิกายด้วยเป็นแรงผลักดันให้พระองค์ต้องเสด็จออกจากรุงกบลพัสดุ (Dr.Bhimrao Ramji Ambedkar, 1891-1956)

การตีความหมายเรื่องการหลุดพันในพระพุทธศาสนาของ ดร.อัมเบ็ดкар ถูกตีความหมายว่า เป็นหนทางที่จะกำจัดความอยุติธรรม และความไร้มุขยธรรม ทำให้สังคมหลุดพันจากความทุกข์ เพื่อแก้ปัญหาของสังคม ทำให้เกิดจุดร่วมของชาวพุทธที่ทำงานเพื่อสังคม การตั้งมโนปณิธานแบบพระโพธิสัตว์ของมหายานที่จะคุ้มครองรักษาสรรพสัตว์ โดยเฉพาะชนชั้นจันทาลให้ได้รับสิทธิเสรีภาพ ทางสังคม ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากปัญญาชนชาวพุทธในอินเดีย เพราะการปฏิเสธความเชื่อเรื่องกรรม การตรัสรู้ และอริยสัจ 4 ดร.อัมเบ็ดкар สำเร็จการศึกษาปริญญาอุทิศทางเศรษฐศาสตร์ ปริญญาเอกทางรัฐศาสตร์ และเป็นเนติบัณฑิตอังกฤษ ได้รับปริญญาเอกกิตติมศักดิ์ทางด้านกฎหมายจากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย จึงไม่แยกตัวจากงานเขียน ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอยู่เพียงเล่มเดียวคือ พระพุทธเจ้ากับคำสอนของพระองค์ (the Buddha and his Dhamma) จะเป็นงานที่น้อมเอียงไปทางแก้ไขปัญหาของสังคม เป็นความรู้สึกนึกคิดส่วนตัว ไม่ใช่ฐานนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา แต่ในฐานะนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนที่สมควรยกย่องสรรเสริญ การประพันธ์หนังสือ “พระพุทธเจ้ากับคำสอนของพระองค์” จึงมีแนวโน้มแสดงทัศนะการเสด็จออกพนวชของพระพุทธเจ้าเป็นแบบนักการเมืองที่ต้องการกำจัดการแบ่งชนชั้นวรรณะแก้ไขปัญหาสังคม (Christopher S. Queen, 1966:47)

บันทึกหลักฐานในพระไตรปิฎกและอรรถกถา เหตุการณ์ “ศึกชิงน้ำ” เกิดขึ้นหลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ในพระชาติที่ 5 เท่ากับเป็นเหตุการณ์ที่เกิดต่อจากแรงผลักดันทางการเมือง ศาสตราจารย์พิเศษเสธีรพงษ์ วรรณปก ราชบัณฑิต เขียนหนังสือ “บางแห่งมุ่งกี่ยวกับพระพุทธองค์” โดยรวมบพทความที่เขียนในคอลัมน์ “ธรรมใต้ธรรมาน์” พระสูตร

น่าสนใจ" ในหนังสือพิมพ์ข่าวสด รายวัน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2541 มีข้อความบางตอนกล่าวไว้ว่า เจ้าชายสิทธัตถะไม่ได้เดี๋จหนี ออกบวช ในเวลากลางคืนนั้น ได้หลักฐานมาจากแหล่งข้อมูลคือ หนังสือเรื่อง "พระพุทธเจ้าและคำสอนของพระองค์" (the Buddha and his Dhamma) โดย ดร.บี.อาร์.อัมเบ็ดการ์ (Dr.B. R. Ambedkar) หนังสือชื่อ พุทธประวัติมหายาน (พุทธประวัติฉบับคัมพุไนม) โดยศาสตราจารย์พิเศษ เสจจิยร พันธรังสี หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือเรียบเรียงมาจากหนังสือหลายเล่ม มีทั้งภาษาอังกฤษภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น แสดงทัศนะเรื่องการแพ้ให้ เรื่องศึกขึ้นนำของเจ้าชายสิทธัตถะ โดยมีแหล่งข้อมูลสำคัญ คือ The Buddha and his Dhamma เป็นหนังสือที่นิพนธ์โดย ดร.อัมเบ็ดการ์ (Dr. Ambedkar) เช่นเดียวกัน

เจ้าชายสีทิบัตตะน่าจะเส็จออกผนวชช่วงเวลากลางคืน มีหลักฐานที่สนับสนุนปรากฏอยู่ทั่วหมู่ 4 ประการ คือ

1. จากการวิเคราะห์ 8 พระสูตร ในพระไตรปิฎก พระสูตรที่มี “ข้อความสำคัญ” ที่เกี่ยวข้อง กับการเดิจออกผนวชของเจ้าชายสิทธิ์ตัณ ดังนี้ 1. ปาราสิสูตร 2. โสมหัณฑสูตร 3. กฎทันตสูตร 4. มหาสังจกสูตร 5. เพชริราษฎร์สูตร 6. จังกีสูตร 7. สังคารวสูตร 8. สาริบุตตสูตรนิกเทศ

ข้อความสำคัญ ที่ว่า “ในการต่อมา เรายังหนุ่มแน่น แข็งแรง มีเกศาดำสนิทอยู่ในปฐมวัย เมื่อพระรามารดา และพระราชนิรบิดาไม่ทรงประทานจะให้ผนวช มีพระพักตร์รับรองด้วยน้ำพระเนตรทรง กันแสงอยู่ จึงโภนผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัตร์ ออกจากวังผนวชเป็นบรรพชิต” (ที่.สี. 9 /332 /128) เป็นข้อความเดียวกัน (stocked phrase) เล่าเรื่องความยิ่งใหญ่ ก่อนการเสด็จออกผนวชของ เจ้าชายสิทธิ์ตระว่าทรงเป็นชายหนุ่ม วรรณะกษัตริย์ ஸละราชสมบัติ สละราชบัลลังก์ สละทุกสิ่ง เพื่อ คืนหนทางพันทุกข์ จนกระทั่งได้ตรสรุป เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในปาราสิสูตร บันทึกไว้ว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้เล่าเรื่อง แต่ในพระสูตรอื่นๆ ผู้พูดไม่ใช่พระพุทธเจ้า พระองค์ดำริที่จะแสวงหาหนทาง พระนิพพานตั้งแต่เยาว์วัย ทรงเสด็จออกผนวชตั้งแต่วัยหนุ่ม โดยที่พระบิดา พระมารดาไม่เห็นด้วยกับ การผนวชจึงทรงกันแสง อาจจะกันแสงซึ่งหน้าหรือกันแสงภายหลังการเสด็จออกผนวชก็ได้ แสดงว่าทั้ง พระบิดา และพระมารดาทราบเรื่องความต้องการเสด็จออกผนวชของเจ้าชายสิทธิ์ตระว่าย แล้ว แต่ทั้งสองพระองค์ก็ไม่ทราบว่าเจ้าชายจะเสด็จออกผนวชในเวลาใด (เสรียร พันธรังษี, 2554:6)

2. จากหลักฐานชั้นปฐมภูมิที่ปรากฏอยู่ใน กันธิกวิมานสูตร

ตารางแสดงพระไตรปิฎกบาลี สยามรัฐ เทียบกับ พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจพฯ

<p>พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัตน์ (ภาษาบาลี) เล่มที่ 26 ข้อที่ 81 หน้าที่ 136</p>	<p>พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ เล่มที่ 26 ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เตร-ເຄີຣິຄາດ ข้อที่ 1184 – 1189 หน้า 148</p>
<p>ໂສ ເຫວຸດໂຕ ອດຕົມໂນ ໂມໂຄຄລາເນນ ປຸຈົນໂຕ ... ເປ ... ໃສສ ກມມສລີທ ພລ ອທ ກປົວຕຸກສົມ් ສາກີ ຍານ ປຸຮຸດເມ ສຸຖໂຣທນສສ ປຸດສສ ກະນໂກ ສຫໂຈ^๑ ອທຸ ຍາທາ ໂສ ອົທ່ວຣຕາຍ ສມໂພຣາຍ ອກນິກໍມີ ໂສ ມ ມຖືທີ ປາລີທີ ຕມພນເຂທີ ຈ ສກົງ ວາໂກງໝີຕວານ</p>	<p>ເຫັນນັ້ນດີໃຈທີ່ພຣມໂຮມໂຄຄລານເກຣະຄາມ ຈຶ່ງຕອບປ່ຽນຫາພລກຣມໄປຕາມທີ່ພຣເກຣະຄາມວ່າ ໜ້າພເຈົ້າກື່ອ ພ້າມມ້າກັນຮູກ ເປັນສໜາຕໜຶ່ງ ກັບ ພຣະຣາຊໂລສຂອງ ພຣະເຈົ້າສຸຖໂຣທນ... ເພື່ອພຣະ ໄວທີ່ມີຢູ່ໃນເວລາເທິ່ງເຄື່ອງ ພຣະອົງຄ່ອງໃຊ້ຝ່າພຣະ</p>

วห สมมาติมพรวิ อห โลก たりยิสส ปตุโต สม โพธิมุตตม	หัตถ์ที่อ่อนนุ่ม ... เรายารรุพะสัมมาสัมโพธิ ญาณอันสูงสุดแล้ว จักช่วยสัตว์โลกให้ข้าม โวชสงสาร
--	--

กัณฐกิจวิมานสูตร พบคำว่า “อุทัตตตาด” มีความหมายว่า “เที่ยงคืน”

ในกัณฐกิจวิมานสูตรและอรรถกถา มีเนื้อหาที่พระโมคคัลลานะได้เขียนไปบนสารคดีข้างตัวดังนี้
พบกับกัณฐกิจเทพบุตร อดีตชาติ คือ ม้ากัณฐะ เป็นผู้นำพาระองค์เดี๋ยวจากจักรวักรุกภิลพสตุโดย
ลำพัง พร้อมกับนายฉันนะ เสด็จออกประทวีวกรุกภิลพสตุเวลาเที่ยงคืน

3. คันคัวจากหลักฐานชั้นทุติยภูมิคือ อรรถกถาขุททกนิ迦ยและอรรถกถา กัณฐกิจวิมาน

ตารางที่แสดงเปรียบเทียบระหว่างอรรถกถา ฉบับมหาจุฬาและ อรรถกถาฉบับมหาภููษา

อรรถกถาขุททกนิ迦ย อปทาน ภาค 1 ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2559 อวิทูเรนิทานกถา หน้า 108-109	อรรถกถา กัณฐกิจวิมาน ในพระไตรปิฎกพร้อมอรรถ กถา แปล ฉบับมหาภููษา ราชวิทยาลัย 2534 เล่มที่ 48 หน้า 612
พระโพธิสัตว์เดี๋ยวคงจากพื้นปราสาทอย่างนี้แล้ว เดี๋ยวจะไปใกล้ม้า ตรัสอย่างนี้ว่า “ม้ากัณฐะเอี่ยวนี้ เจ้าจะพาเราข้ามฝั่งสักคืนเดียว เราอาศัยเจ้าได้เป็น พระพุทธเจ้า แล้วจักยังโลกและเทาโลกให้ข้ามฝั่ง ได้” ลำดับนั้นพระโพธิสัตว์ก็กระโดดขึ้นหลังม้า กัณฐะ... พระองค์เดี๋ยวจะทับอยู่กลางหลังม้าตัว ประเสริฐ ให้นายฉันนะจับทางม้า เสด็จถึงใกล้กับ ประตูใหญ่ตอน เที่ยงคืน	ข้าพเจ้าคือกัณฐกอศวรราช สหชาตของพระอรุส ของพระเจ้าสุทโธทนาในกรุงกบิลพสตุ ราชธานี ของกษัตริย์แคว้นศากยะ ครั้งใดพระราชโกรสเดี๋ยว ออกมหาภิเนชรมณ์เพื่อโพธิญาณตอน เที่ยงคืน ... เรายารรุพะสัมโพธิญาณอันอุดมแล้วจักยังโลก ให้ข้ามโวชสงสาร ... นำพระมหาบุรุษไปถึงแวง แคว้นของกษัตริย์เหล่าอื่นเมื่อพระอาทิตย์ขึ้น

4. มีหลักฐานในคัมภีร์บางส่วนระบุชัดเจนว่าเป็นช่วงเวลากลางคืน ส่วนหลักฐานที่ชี้ชัด
ว่าออกผนวชช่วงเวลากลางวันนั้นไม่ปรากฏ จึงอาจกล่าวได้ว่า นอกจากหลักฐานที่ชี้ชัดว่าออกผนวชใน
เวลากลางคืนแล้ว nokn ไม่สามารถระบุเวลาได้

จากการรวบรวมศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์ ของ 18 นิกาย กล่าวถึง “การออกผนวชของเจ้าชาย
สิทธัตถะ” ที่ปรากฏใน MORI, Shoji et al., *A Study of the Biography of Sakyamuni Based
on the Early Buddhist Scriptural Sources Part 3 Documentary Sources II (source
material 3) Sources by Topics of the Buddha's Biographies and Related
Documents*, (Tokyo: the Chuo Academic Research Institute, 2000), p.66-68 แสดงให้เห็นว่า
จาก 33 คัมภีร์ที่กล่าวถึงเหตุการณ์นี้ ไม่มีหลักฐานที่ระบุชัดถึงการออกผนวช “ในเวลากลางวัน” แม้แต่
คัมภีร์เดียว แต่ในทางกลับกัน มีหลักฐานที่ระบุชัดถึงการออกผนวช “ในเวลากลางคืน” อยู่ถึง 11
คัมภีร์ กล่าวคือ คัมภีร์ยุคต้น 2 คัมภีร์ มีพระวินัยปิกุลของ “มหาศาก” (Wu fen lü 五分律; T22
p.102a) และ “มูลสรวาราสติวาร” (Ken pen yu pu lü 根本有部律; T23 p.911a) นอกเหนือจาก
นี้อีก 9 คัมภีร์ เป็นคัมภีร์ชั้นหลังที่รวมรวมเหตุการณ์พุทธประวัติไว้ มี “นิทานกถาในอรรถกถาชาดก”

(*Niddānakathā*; Ja I p.61) “ลลิตวิสตระ” (*Lalita Vistara*; LV p.210) “พุทธจิต” (*Buddhacarita*; BC 05-66) เป็นต้น (ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับยุคของคัมภีร์ได้ที่ พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย, “การวิจัยเชิงคัมภีร์ กรณีศึกษาเริ่มจักกัปปวัตนสูตร”, ธรรมราชา วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2559): หน้า 7-10.

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การบวชในยุคพุทธกาล จากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเรรวาท พบว่าในยุคพุทธกาล นักบวชเป็นผู้มีอิทธิพลมากได้รับการยกย่องว่าเป็นคลังแห่งความรู้และประสบการณ์ ชาวชนพุทธวีมีการตื่นตัวกันมากในการแสวงหาหนทางไปสู่โมกษะ คือเข้าสู่ความสุขอันเป็นนิรันดร มีนักบวชหลายประเภท เชื่อว่าการทราบตนหรืออัตติกิลมานุโยค คือวิธีทางการสืบสานเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมาย เจ้าชายสิทธัตถะก็ได้ทดลองมาแล้ว ได้ข้อสรุปว่าไม่ใช่หนทางที่ถูกต้อง จึงกลับมาเสวยพระกระยาหาร บำเพ็ญเพียร จนกระทั่งตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เป็นการตรัสรู้ขอบโดยพระองค์เอง ไม่มีใครเป็นครูของพระองค์ ทรงประกาศทางสายกلاحหรือมัชณิมา ปฏิปทา ทรงแสดงอริยสัจ 4 และมรรค�ิองค์ 8 กฎแห่งกรรม กฎไตรลักษณ์ เป็นต้น

6.2 ทัศนะว่าด้วย สาเหตุการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ จากการตีความและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชญาทพระพุทธศาสนาเรรวาท วิเคราะห์จาก “ข้อความสำคัญ” ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก มัชณิมินิกาญ ทำให้นักวิชาการตีความว่า เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกพนวชต่อหน้า พระมารดา พระบิดาซึ่งกำลังกันแสงหรือร้องให้อุ้ย น่าจะมีสาเหตุบางอย่างที่ผลักดันให้เจ้าชายสิทธัตถะต้องเนรเทศตนของอกจากกรุงศรีลังกา ต่อนอกกลางวัน ไม่จำเป็นต้องหนีออกไปป่องกลางคืน แต่จากหลักฐานคัมภีร์หลังพุทธบรินพานยุคต้นๆ ชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ ไม่มีคำที่มีความหมายว่า “กลางวัน” เลย มีแต่คำว่า “กลางคืน” และ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 10 ท่าน พบว่า 9 ท่าน ให้ความเห็นว่าบารมีจากการบำเพ็ญเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าในอดีตชาติและการเห็นเทวทูตทั้ง 4 ทำให้เกิดแรงบันดาลใจ ต้องการเสด็จออกพนวช

6.3 วิเคราะห์สาเหตุการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ ได้ข้อสรุปสาเหตุที่น่าเป็นไปได้ของการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ มี 4 ประการ คือ การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ ต้องการแสวงหาหนทางพ้นทุกข์ หลังจากเห็นเทวทูตทั้ง 4 การมองเห็นความไม่จริงยังยืนในความสุขและค่านิยมการแสวงหาโมกษะในยุคพุทธกาล หลักฐานในพระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์ยุคต้น (18 นิกาย) ไม่ปรากฏคำที่มีความหมายว่า “กลางวัน” เลย มีแต่คำว่า “กลางคืน” หรือ “อุทัตต์ตาวย” เท่านั้น ดังนั้นประเดิมเรื่องช่วงเวลาการเสด็จออกพนวช จากหลักฐานที่ปรากฏ เจ้าชายสิทธัตถะน่าจะเสด็จออกพนวชช่วงเวลากลางคืน เทตุการณ์ “ศึกชิงน้ำ” เป็นเทตุการณ์ที่เกิดในช่วงที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้แล้ว ภายหลังการเสด็จออกพนวชแล้ว 11 ปี (พระชาที 5 รวมกับช่วงเวลา 6 ปี ที่แสวงหาหนทางพระนิพพาน) ทัศน์ที่เกี่ยวกับแรงผลักดันจากการเมือง มีแนวคิดหลักมากจากหนังสือเล่มเดียวกัน ที่เขียนขึ้นในภายหลัง ประมาณ พ.ศ. 2499 คือ หนังสือชื่อ “พระพุทธเจ้าและคำสอนของพระองค์” (The Buddha and his Dhamma) นิพนธ์ของ ดร. บี.อาร์. อัมเบดкар (Dr.B. R. Ambedkar) แนวการเขียนแบบบินดนาการ จำลองเหตุการณ์ มีการพูดโต้ตอบระหว่างกัน อธิบายสิ่งที่นักประวัติศาสตร์

เข้าใจ การเรียบเรียงและการตีความหมายจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแต่ละบุคคล ไม่สามารถจะบอกว่าถูก หรือผิดได้ สาเหตุที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ หรืออาจเป็นเพียงสาเหตุรองคือสาเหตุของแรงผลักดันทาง การเมืองจากเรื่อง “ศึกชิงน้ำ”

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

เสนอให้นักวิชาการ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง กับแบบเรียน ตำรา หนังสืออ่านทั่วไป น่าจะร่วมกัน อกบุญ พิจารณาให้ข้อสรุปว่า สมควรจะให้เรื่องได้ ทำการตีพิมพ์ แพร่หลายออกไป เรื่องใดที่ วิเคราะห์แล้วมีหลักฐานปราศจากภัย ควรให้เป็นไปตามนั้น เพื่อเยาวชนรุ่นหลัง จะได้เรียนวิชาพุทธ ประวัติอย่างมีความสุข และเป็นไปในทิศทางที่ตรงกับหลักฐานที่ปราศจากภัย

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์สาเหตุการเสด็จออกพนวชของเจ้าชายสิทธิ์อะที่ปราศ หลักฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหมายเหตุ
- 2) ควรมีการศึกษาแรงจูงใจการบวชของกุลบุตรในสังคมไทยและ
- 3) ควรมีการศึกษาแรงจูงใจในการบวชเป็นภิกษุในประเทศไทยของชาวต่างด้าว

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2556). อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎกบาลี ฉบับสุยามรภูษ ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.

จำรงค์ ทองประเสริฐ. (2547). แผนการกู้อิสรภาพของเจ้าชายสิทธิอัตถะ. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร). (2506). ศาสตร์ว่าด้วยการเป็นพระพุทธเจ้า (มุนีนาถ ทีปนี). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารมวลชน.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2554). พุทธประวัติเล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 55. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.

เสนาธิการพงษ์ วรรณปก. (2560). เจ้าชายสิทธิอัตถะ มีได้หนีออกบวชกล่างคืนกับนายฉันนະ หากออกบวช กลางวัน ต่อหน้าพระราชนิพัตตาและพระราชมาตรา. มติชน [ออนไลน์], http://www.mati-chon.co.th/news_detail.php?newsid=1317203606 [1 มกราคม 2560].

สัมภาษณ์ พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย, ดร. (2561). ผอ.ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI, 5 มกราคม 2561.

B.R. Ambedkar. (1957). *From Birth to Parivraja, The Buddha and His Dhamma*. Bombay: Siddharth College Publication.

Christopher S. Queen. (1966). *Dr. Ambedkar and the Hermeneutics of Buddhist Liberation, Engaged Buddhism : Buddist Liberation Movements in Asia*.

Christopher S. Queen and Sallie B King (ed). Newyork : State University of new York press.